

Vi förändrar arbetsmarknaden

Slutrapport

Uppgifter om projektet

Namn på projektet	Förstudie 5 Projektsamordning	Startdatum	2022-09-01
Kontaktperson för projektet	David Olsson	Slutdatum	2023-04-28
Telefonnummer	0733-773810		
E-post	david.olsson@skolverket.se		

Syftet med en slutrapportering är att skapa en enhetlig struktur för insamling av information om projektet i sin helhet och ska bidra till lärande. Slutrapporten ska också underlätta spridning av resultat och metoder från Socialfondsprojekt i Sverige. I slutrapporten ombeds ni därför beskriva uppnådda resultat samt redogöra för ett antal centrala delar i projektets genomförande.

Under varje rubrik finns en inledande text om avsnittets innehåll. Det är viktigt att slutrapporten bygger på en diskuterande redogörelse.

Sammanfattning

Sammanfattningen kommer att användas av ESF-rådet i olika sammanhang. Lägg därför stor vikt vid att få en så rättvisande sammanfattning som möjligt

Kompetensförsörjning och livslångt lärande och så även lärcentrum är komplexa frågor som rör sig över flera politikområden. De hanteras av och involverar en mängd aktörer på olika organisatoriska nivåer. För att bättre tillgodose individens och arbetsgivares behov av utbildning, vägledning och validering i hela landet har Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan bedrivit fem förstudier som finansierats av Europeiska socialfonden ESF.

Genomförandet av samtliga förstudier har bedrivits som en del i den myndighetssamverkan som sker inom kompetensförsörjningsområdet. Arbetet har genomförts huvudsakligen av de myndigheter som varit projektägare med stöd av en övergripande arbetsgrupp där även Arbetsförmedlingen, Folkbildningsrådet och Tillväxtverket har ingått. Inriktningen på arbetet har varit att få fördjupad kunskap och ge en samlad bild av insatser och företeelser som ger incitament till och skapar förutsättningar för en långsiktig utveckling av lärcentrum. Denna förstudie (förstudie 5) har utifrån de övriga förstudierna (förstudie 1 - Kartläggning, förstudie 2 - Tillgänglighet, förstudie 3 – Styrning samt förstudie 4 - Samverkan), analyserat och gett förslag på olika möjligheter att arbeta vidare med för en långsiktig utveckling av lärcentrum som ett verktyg för en väl fungerande kompetensförsörjning i hela landet. Förstudie fem har haft en sammanhållande roll och varit sammankallande till projektmöten och

workshops i genomförandet av förstudierna. Projektledaren för förstudie fem har medverkat vid samtliga träffar med de referensgrupper som knutits till förstudierna 1–4.

Slutsatserna i korthet

Nedan följer en kort sammanfattning av vad som framkommit utifrån samtliga förstudier kring behov för en framtida utveckling av lärcentrum.

Det finns ett behov av en tydlig beskrivning av vad verksamhet vid lärcentrum skulle kunna omfatta

Det tycks finnas ett behov av en tydlig beskrivning av vad verksamhet vid lärcentrum skulle kunna omfatta. Det finns också ett behov av att belysa den funktionella tillgängligheten till lärcentrum och även ett behov av att analysera finansieringsmöjligheter utöver statsbidrag samt se över långsiktig finansiering, och att förbättra samverkan i olika hänseenden. Därutöver finns nedan behov konstaterade.

Det finns behov av stöd som kan användas av lokala, regionala och nationella aktörer för planering, utveckling och uppföljning av lärcentrumverksamhet

Sammantaget konstaterar denna förstudie att det finns behov av stöd, exempelvis i form av beskrivningar om vilka funktioner och tjänster lärcentrumverksamhet skulle kunna omfatta för att gynna utvecklingen. Stödet skulle även kunna visa på lärande exempel för organisering och finansiering samt lärdomar kring samverkansmodeller som kan vidareutvecklas. Det finns en efterfrågan på verktyg för att göra tillgänglighetsanalyser av lärcentrumverksamhet. Ett sådant verktyg skulle kunna utgöra ett bidrag i planering, utveckling och uppföljning av lärcentrumverksamhet.

Det finns behov av att förtydliga lärcentrums roll och bidrag till kompetensförsörjning och möjlighet till livslångt lärande

För att öka kunskapen om vad ett lärcentrum skulle kunna bidra med inom kompetensförsörjning och livslångt lärande är ett förslag på framtida insatser inom området därför att förtydliga mervärdet av verksamhet vid lärcentrum. Exempel på kommunikationsinsatser kan vara att målgruppsanpassa informationen om vad lärcentrum kan bidra till i kompetensförsörjningsfrågor och att samarbeta över kommungränserna kring information om lärcentrum och vilka möjligheter till livslångt lärande som kan erbjudas genom verksamheterna.

Det finns behov av att främja strukturell kapaciteten för lärcentrum

Sammantaget är det problematiskt att det inte finns något regelverk som säkerställer lärcentrums existens över tid. Det finns ett behov av att stärka förutsättningarna för att det ska finnas utrymme för lokala och regionala analyser, med aktörer på regional nivå och mellan respektive kommun och dess invånare. För att lärcentrum ska kunna bidra till kompetensförsörjningen behöver det finnas tillgång till regelbundna kort- och långsiktiga prognoser av kompetensbehov samt statistikbaserade flödesbeskrivningar för både individer, relevanta yrkesgrupper så som vägledare och regionala utbildningsplanerare samt arbetsgivare.

Det finns behov av att stärka lärcentrums kapacitet att möta framtida behov och förändringar

Om lärcentrum ska vara ett verktyg för att på sikt främja livslångt lärande och bidra till en väl fungerande kompetensförsörjning behöver lärcentrum kunna anpassas utifrån framtida samhällsförändringar och aktörers behov. Lärcentrum behöver kunna möta behov av innovativa lärmiljöer och främja både studerandes behov och arbetsgivares behov av kompetens och omställning.

Projektidé och förväntade resultat

Redogör för projektets syfte och övergripande projektmål, delmål och avsedda förväntade resultat. Har syfte, mål och målgrupp förändrats under projektiden? Varför i sådana fall? Hur många kvinnor och män har deltagit i projektet?

Det övergripande målet för denna förstudie har varit att, med utgångspunkt i erfarenheter och resultat från övriga förstudier, få fördjupad kunskap och ge en samlad bild av insatser och företeelser som ger incitament till och skapar förutsättningar för en långsiktig utveckling av lärcentrum. Målet med förstudie 5 (denna förstudie) har varit att analysera och ge en samlad bild av olika förslag på vad som kan ingå i kommande utvecklingsprojekt med fokus på lärcentrum i syfte att bygga kapacitet som stödjer gemensam kunskapsutveckling inom området.

Förstudien har tagits fram inom ramen för utlysningen; "Förstudier med fokus på lärcentrum: 2022/00240". Utlysningen anger att förstudier som beviljas medel för projekt ska bidra till att öka kunskapen om behoven lokalt, regionalt och nationellt, samt kunskapen om förutsättningar och utmaningar, inför framtida satsningar på utveckling av lärcentrum. Därtill ska förstudier inom utlysningen bidra till stärkt organisatorisk och/eller strukturell kapacitet inför framtida utlysningar avseende utveckling av lärcentrum, eller närliggande verksamhetsområden

Lärcentras betydelse som ett verktyg för att öka tillgängligheten till utbildning och närliggande tjänster har även uttryckts i nationella styrdokument och i finansiella satsningar till kommuner och regioner (Vårändringsbudgeten för 2015 Prop.2014/:15:99 och budgetpropositionen för 2016 Prop.2015/16:1, Prop. 2017/18:179 En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop, Regeringens skrivelse 2020/21:133 Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030, Förordning (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum och Villkorsbeslut 2018 (rskr. 2017/18:04/18:104 och rskr. 2017/18:107)).

I samband med den LFA workshop (Logiocal framework Approach som är en projektplaneringsprocess) som anordnades initialt av förstudien, identifierades bland annat behov av att ha ett helhetsperspektiv för att långsiktigt utveckla lärcentrum. Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan samt de andra myndigheterna inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning, konstaterade att det finns en risk för att upplägget med olika förstudier innebär arbetet bedrivs i "stuprör". Ingen av förstudierna har haft fokus på framdrift av lärcentrum som begrepp och de delar som inrymmer ett skapande av en modell som tydliggör för kommuner och regioner hur man kan utveckla och etablera lärcentrum. Huvudfokus för denna förstudie har därför framför allt handlat om samordning av att samla lärdomar från de övriga fyra förstudierna till men också att ta hand om inspel som inte direkt kan hänföras till någon av dessa specifika förstudier.

Ambitionen har varit att alla förstudier ska bidra till samma mål, möjliggöra en långsiktig utveckling av lärcentrum. Denna förstudie har därför som syfte att följa upp samtliga resultat från de fyra olika förstudierna. Strävan har varit att resultatrapporten ska innehålla en beskrivning av de genomförda aktiviteterna inom respektive förstudie och deras utfall samt hur resultaten har inverkat på att projektet uppnått eller inte nått sina mål, vilket kommer beskrivas under rubriken "projektets resultat". Mål och syfte har i stort sett inte förändrats under projektets gång. Utveckling av lärcentrum väntas ytterst öka tillgängligheten till utbildning och annan verksamhet som lärcentrum kan tillhandahålla (exempelvis vägledning och validering).

Projektets resultat, mål och indikatorer

Beskriv projektets faktiska resultat i förhållande till den ursprungliga planeringen. Redogör kvantitativt och kvalitativt för t. ex. nya kunskaper och förändringar i attityder, riktlinjer och arbetssätt. Hur har projektverksamheten arbetat för att säkerställa deltagande på lika villkor för kvinnor och män?

I arbetet har denna förstudie såväl som övriga förstudier tagit del av de resultat om omfattning och inriktning på verksamhet vid lärcentrum som redovisades i den nationella kartläggning av

lärcentrum som Skolverket genomförde 2017 (Skolverket (2017) Redovisning av uppdrag om lärcentra. Dnr 2017:00296). Skolverkets uppdrag innebar att utreda förekomsten av lärcentrum, vilka behov dessa fyller och effekterna av verksamheten för målgruppen. Skolverket skulle även, vid behov, föreslå hur lärcentrum kan vidareutvecklas med syfte att öka genomströmning i utbildning och förbättra matchningen mot arbetsmarknaden.

Genomgången omfattade även den utvärdering som genomfördes av Skolverket för bidragsåret 2018 med syfte att ge en fördjupad bild av kommunernas arbete med att utveckla lärcentrum utifrån de syften som statsbidragets förordning (2017:1303) anger (Skolverket (2020) Utvärdering av statsbidrag för lärcentrum, dnr 2018:970). I utvärderingen lyfts bland annat lärcentrums viktiga roll och funktion när det gäller att erbjuda stöd och sammanhang för studerande

Resultat från Problem- och behovsanalys innefattades analys utifrån horisontella principer Förstudien har i uppstartsfasen tillsammans med de fyra övriga förstudierna genomfört en workshop på temat integrering av de horisontella principerna. Där skapades en förändringslogik, omfattandes nuläge, insats och börläge för förstudierna, i syfte att förtydliga hur projektet avsåg integrera jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering i projektets arbete från nuläge till identifierat börläge.

Under workshopen berördes bland annat behovet av att tillgängliggöra utbildning, inte minst för kvinnor och män som av olika skäl inte kan eller inte vill resa långt. Kopplat till det lyftes en idag bristande likvärdighet i tillgång till utbildning mellan olika delar av Sverige. I workshopen framkom även en tanke om att placera lärcentrum i utsatta områden där behoven kan väntas vara särskilt stora. Därtill konstaterades en kunskapslucka i allmänhet gällande vilka det är som idag studerar på lärcentrum avseende faktorer som exempelvis kön och ålder.

I beskrivningen av insats – det vill säga vad projektet avser genomföra och på vilket sätt - lyftes på workshopen det breddade aktörsperspektivet, dialogen med referensgrupperna och förstudiernas gemensamma förankringsseminarium som olika sätt att säkerställa integreringen av de horisontella principerna i det löpande projektgenomförandet. Genom att rigga för kontakt med ett antal olika aktörer och funktioner som representerar olika delar av landet samt olika lärcentrum och andra angränsande verksamheter, har förstudierna tidigt planerat för hur de ska få del av flertalet olika perspektiv.

Även i det önskeläge, här kallat börläge, som behandlades på workshopen har "öka tillgången till utbildning" och "nytta för individerna" stått i fokus.

Projektet har sedan, under genomförandets gång, nått både funktioner som arbetar mer strategiskt med utveckling och funktioner som arbetar mer operativt, exempelvis i verksamhet vid lärcentrum. Särskilt de senare har lyft vikten av att se till potentiella studerande och påmint om att verksamheten ytterst är till för dessa. Likaså i vissa glesare delar av landet har representanter påmint om att de stora geografiska avstånden gör att möjligheten att genomföra sina studier på ett lärcentrum i närområdet kan vara avgörande för en individs val att fortsätta studera eller ej.

Tillgång till lärcentrum har också betydelse ur andra tillgänglighetsperspektiv, där individer med ohälsa eller funktionsvariationer potentiellt kan gynnas av närheten till en fysisk plats. Här kan studenter få samlat stöd både kopplat till att klara studierna och i användandet av exempelvis digitala verktyg, vilket framkommit i dialogerna med referensgrupperna. Att på ett lärcentrum kunna träffa andra studerande i liknande situation kan även innebära en viktig social mötesplats, vilket i sin tur kan bidra till att underlätta genomförandet av studierna.

Vid förankringsseminariet som de fem förstudierna hade med samtliga deltagande i referensgrupperna samt med ytterligare referenspersoner ställdes en digital fråga, en så kallad

menti, kring vad är det viktigaste förstudien ska gå vidare med som gör en skillnad? Svaren var av varierande karaktär och innebörd. Många svar innebar en sammanfattning av de tidigare preliminära slutsatserna från de fyra förstudierna och som tidigare diskuterades i olika breakout pass. Svaren handlade till exempel om behovet av en tydlig beskrivning av vad verksamhet vid lärcentrum skulle kunna omfatta. Det handlade även om vikten av att belysa den funktionella tillgängligheten till lärcentrum, att analysera finansieringsmöjligheter utöver statsbidrag samt att förbättra samverkan i olika hänseenden. Dessa förslag kan ta olika lång tid att genomföra. Ytterligare ett svar om att lärcentrum behöver bli en nationell prioritet under ca 10 år, kan summera behovet av långsiktiga satsningar på området.

Vid diskussionen i referensgrupperna framgick även att det borde finnas en lägstanivå på verksamhet för att kunna få finansiering för lärcentrum, och att man gör skillnad på finansiering för vuxenutbildning och för annan utbildning. Detta handlar troligtvis om att kommunen vill ha större andel fasta kostnader i budget för lärcentrum och därmed mer en verksamhet som går att förutse på längre sikt. I flera grupper berördes även behovet av att förbättra information och kommunikation kopplat till lärcentrum. Några deltagare på förankringsseminariet lyfte behovet av en ordentlig marknadsföringskampanj kring lärcentrum. Flera personer påpekade möjligheten att samverka kring strategiskt kommunikation för lärcentrum. Enligt många deltagare på förankringsseminariet är lärcentrum som fenomen inte tillräckligt känt framför allt för arbetsgivare och potentiella studenter. Andra förslag handlade om behovet av att utveckla samverkan med högre utbildning. Dock påpekades från några håll att det i vissa fall saknas incitament för lärosäten att dels arbeta med breddad rekrytering, dels etablera samverkan med olika lärcentrum. En deltagare uttryckte det som att universitetet har konkreta samverkansmodeller som de kan pröva tillsammans med lärcentrum om man bara kan ordna finansieringen för detta. Inslag i diskussioner, både i referensgruppsamtalen och förankringsseminariet, pekar mot att det finns ett visst behov av pedagogisk stöd för studerande på ett lärcentrum med inriktning mot alla utbildningsformer. Som ovan sagt behöver det ses över hur finansieringen för detta stöd kan utformas.

Det är svårt att utifrån ovan göra en bedömning om vad som skulle vara effektivast att arbeta vidare med i ett eller flera utvecklingsprojekt. De referensgruppsamtal som förstudien tagit del av bekräftar också bilden av att det är många olika spår och förbättringsområden som är viktiga och sannolikt skulle göra någon sorts effekt med bäring på att etablera och utveckla lärcentrum och kompetensförsörjning med möjligheten till livslångt lärande. Nedan beskrivs dock olika alternativ för ett eller flera utvecklingsprojekt både med finansieringsmöjlighet från Europeiska socialfonden och som utvecklingsinitiativ riktat mot till exempelvis myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande.

Det finns behov av stöd som kan användas av lokala, regionala och nationella aktörer för planering, utveckling och uppföljning av lärcentrumverksamhet

Med fokus på vad som framkommit i respektive förstudie bedömer förstudien att det finns behov av stöd till lokala, regionala och nationella aktörer för att etablera, utveckla och bibehålla lärcentrum.

Stöd kring tjänster och funktioner, organisering och styrning samt samverkan på olika nivåer. Se figur 1.

Utifrån referensgruppsamtalen framgår att det finns behov av stöd, exempelvis i form av beskrivningar om vilka funktioner och tjänster lärcentrumverksamhet skulle kunna omfatta för att gynna utvecklingen. Stödet skulle även kunna visa på inspirerande och lärande exempel för organisering och finansiering samt lärdomar kring samverkansmodeller som skulle kunna vidareutvecklas.

Utveckling av tillgänglighet till lärcentrum

Därutöver kan exempelvis även arbetet med ett verktyg för analyser av tillgänglighet till lärcentrum med information om var lärcentrum finns och hur arbetsmarknaden och utbildningsmöjligheterna ser ut, kunna utvecklas. Se figur 2.

Det finns även i framtiden möjlighet att lämna utrymme för ett längre utvecklingsperspektiv som fångar både utbildningsmöjligheter och arbetsmarknadens behov. Här vill förstudien vara noga med att påpeka att det görs en rad insatser både i de myndigheter som ingår i myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och inom enskilda myndigheter. Skolverket har till exempel i uppdrag att ta fram regionala planeringsunderlag för dimensionering av gymnasial utbildning. Inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning pågår även olika initiativ och insatser inom ramen för regeringsuppdraget om att utveckla en sammanhållen datainfrastruktur för kompetensförsörjning och livslångt lärande som har bäring på detta område. Därmed bör detta utvecklingsområde samplaneras och koordineras och kanske i första hand genomföras i samverkan mellan myndigheter.

Förtydliga lärcentrums roll och bidrag till kompetensförsörjning och möjlighet till livslångt lärande
De nya kunskaper som förstudien har nått, utöver resultaten i de övriga förstudierna handlar framför allt om att tydliggöra vilka utmaningarna är som lärcentrum kan hjälpa till att lösa samt att öka förståelsen varför lärcentrum kan vara ett verktyg i det sammanhanget. Det som kommit fram i referensgruppsamtalen är att många aktörer på området är positivt inställda till lärcentrums potential. Referensgruppssamtalen ger en indikation av att bilden av vilka utmaningar som lärcentrum kan vara ett verktyg för, av utomstående till exempel studenter och arbetsgivare, skulle kunna anses vara något diffus. Deltagarna i referensgruppsamtalen menar att "för oss som arbetar med frågan är det tydligt vad ett lärcentrum är och vad det kan bidra till, men det är inte helt säkert att det är tydligt för andra vad mervärdet av ett lärcentrum är". För att öka kunskapen om vad ett lärcentrum skulle kunna bidra med inom kompetensförsörjning och livslångt lärande är ett förslag på framtida insatser inom området därför att förtydliga mervärdet av lärcentrum. Utifrån referensgruppsamtalen framkommer att det finns ett behov av kunskap om vad ett lärcentrum kan omfatta och vilka utmaningar som lärcentrum skulle kunna ta sig an och vara en lösning för. Ett sätt att svara upp mot det behovet som angavs på förankringsseminariet var att öka kommunikationsinsatserna kring lärcentrum generellt men i synnerhet arbeta med strategisk information. Några exempel på kommunikationsinsatser som angavs på förankringsseminariet handlade om behovet av att målgruppsanpassa informationen om lärcentrum och samarbeta över kommungränserna kring information om lärcentrum och vilka möjligheter till livslångt lärande som kan erbjudas genom verksamheterna. I dialogerna betonades även vikten och mervärdet av att beskriva lärcentrums roll och bidrag till kompetensförsörjning gentemot de kommunala beslutsfattarna. Ytterligare medskick från dialogerna är att både lokala, regionala aktörer samt nationella myndigheter kan mobiliseras i ett eller flera utvecklingsprojekt.

Vikten av att främja den strukturella kapaciteten för lärcentrum

En annan utvecklingsidé som kommit upp under projektets gång handlar om insatser som främjar den strukturella kapaciteten för lärcentrumfrågor. På förankringsseminariet och framför allt i de olika referensgruppsamtalen har det framgått att det finns ett behov av att stärka förutsättningarna för att det ska finnas utrymme för lokala och regionala analyser, med aktörer på regional nivå och mellan respektive kommun och dess invånare. Det framgick i några av referensgruppsamtalen att en samlad bild kring kompetensförsörjningsbehov skulle kunna leda till en effektivare planering av kompetensförsörjningen och till bättre förutsättningar för att lyckas med omställningen till framtidens arbetsmarknad oavsett bransch eller utbildningsnivå. Några av

referenspersonerna framhöll att för att ett lärcentrum ska fungera väl och på ett bra sätt bidra till kompetensförsörjningen behöver det finnas regelbundna kort- och långsiktiga prognoser samt statistikbaserade flödesbeskrivningar av kompetensförsörjningsbehov för både individer, relevanta yrkesgrupper så som vägledare och regionala utbildningsplanerare samt arbetsgivare.

Behovet av samverkan och regionala analyser framstår utifrån referensgruppsamtalen variera. Det framgick dock utifrån förankringsseminariet som några referenspersoner lyfte, att det finns behov av att "någon" håller ihop och följer upp arbetet med att skapa en samstämmig bild av vad lärcentrum kan bidra till, både regionalt men även nationellt. Referensgruppspersonerna angav att det är viktigt att även mobilisera regionala aktörer samt nationella myndigheter för att nå större effekt och användande av lärcentrum.

Stärk lärcentrums kapacitet att möta framtida behov och förändringar

Om lärcentrum ska vara ett verktyg för att på sikt främja livslångt lärande och bidra till en väl fungerande kompetensförsörjning behöver lärcentrum kunna anpassas utifrån framtida samhällsförändringar och aktörers behov. Lärcentrum behöver kunna möta behov av innovativa lärmiljöer och främja både studerandes behov och arbetsgivares behov av kompetens. Genom förstudierna framgår att det finns olika behov inom olika regioner som har lite olika angreppssätt vad gäller att fånga framtida behov. Till exempel finns förslag i norra Sverige på att använda lärcentrum som ett verktyg för att rekrytera och attrahera kompetens både från andra regioner och i vissa fall även utomlands. Förstudien ser därför ett behov av att anpassa de funktioner och tjänster som erbjuds vid ett lärcentrum utifrån de specifika förutsättningar och behov som råder i regionerna. Statsbidrag för lärcentrum ska fortsatt främja tillgången till utbildning och genomströmning i utbildning, erbjuda elever stöd från lärare och annan personal samt vara en plats där studerande får möjlighet att möta andra studerande. I andra regioner med ett överskott av arbetskraft finns snarare ett behov av att arbeta med omställning och andra typer av lösningar. Här ser förstudien att både regioner, lokala aktörer och nationella aktörer skulle kunna medverka utifrån olika behov.

Arbetsätt

Beskriv projektets huvudsakliga arbetsätt och kortfattat vilka metoder, utbildningar och andra aktiviteter som användes. Vad var det som gjorde skillnad, vad ledde fram till det önskade resultatet? Beskriv eventuellt nya metoder eller material som tagits fram i projektet.

Aktiviteter utgår från målen i varje förstudie och leveransplan och kvalitetssäkringsprocess. Projektledare för förstudie fem inbjöd den övergripande arbetsgruppen, där alla projektledare från Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan och medarbetare från Arbetsförmedlingen, Folkbildningsrådet och Tillväxtverket ingår, till en startup konferens i Östersund för att workshopa fram mål och leveranser i de fem förstudierna. Utifrån dessa mål och leveranser identifierades v aktiviteter inom varje förstudie samt formerna för hur rapporteringen i projektet skulle ske. Resultatet innebar att projektledare för förstudie 5 rapporterade aktuella händelser och hur projektet fortlöpte i första hand till projektägare, därefter till styrgruppen inom myndighetssamverkan inom kompetensförsörjning samt till generaldirektörerna i den så kallade GD gruppen inom ovan myndighetssamverkan. Grunden för rapporteringen avsåg att i första möjliga mån förhålla sig till projektets leveranser och den leveransplan som initialt togs fram. I ett senare skede togs även en kvalitetssäkringsprocess fram för slutredovisning till ESF. Den processen klargjorde datum för när delleveranser och slutleveranser skulle vara klara och innehöll även tid för inarbetning av synpunkter på utkast av slutredovisningen. Det dokumentet utgjorde en sorts plan för framdriften av förstudierna. I Östersund lades också grunden för en gemensam analys av intressenter som var relevanta att ingå i referensgrupper och arbetsätt som skulle gälla inom förstudierna.

Arbetssätt

De fem förstudier som beviljats medel inom ramen för denna utlysning har till stor del haft gemensamma arbetssätt. Detta är något som både har effektiviserat arbetet och skapat förutsättningar för samsyn och helhetsperspektiv, vilket ansetts viktigt med tanke på de olika förstudiernas ömsesidiga beroende av varandra. Projektgenomförandet har även varit ett främståyttande sådant, med möjliga fortsatta utvecklingsprojekt och satsningar ständigt i sikte, varför det varit viktigt för förstudieprojekten att inte arbeta i stuprör.

Projektmöten

Ett sätt att säkerställa ett helhetsperspektiv har varit de gemensamma projektmötena som ägt rum veckovis, där både enskilda förstudieprojekt och helhetens framdrift behandlats. Ett annat av förstudieprojektens gemensamma grepp har varit de referensgruppsmöten som ägt rum, där förstudieprojekt 1–4 har gått samman två och två utifrån hur nära sammankopplade de varit. Detta har resulterat i att förstudie Kartläggning och Tillgänglighet respektive Styrning och Samverkan haft gemensamma referensgruppsmöten. Därtill har även ett förankringsseminarium, gemensamt för alla fem förstudieprojekt, arrangerats. Projektledare för förstudie Projektsamordning har medverkat på samtliga referensgruppsamtal.

Det faktum att förstudie fem haft ett samordnande fokus har även det varit ett bidrag och en ständig påminnelse om den ytterst gemensamma ambitionen om utveckling av lärcentrum som samtliga av förstudieprojekten strävar mot. I slutskedet av projektgenomförandet har en gemensam workshop anordnats – ledd av projektledare för förstudie fem – för att samla ihop de slutsatser och förslag till framtida utvecklingsprojekt som bedömts vara relevanta att gå vidare med.

Intressentanalys

Den övergripande arbetsgruppen tog fram en preliminär sammanställning av möjliga intressenter. Urvalet av referenspersoner grundade sig sedan i att försöka få med intressenter på olika nivåer, nationellt, regionalt och lokalt, geografisk spridning och inom olika verksamheter med koppling till kompetensförsörjningsfrågor. Dessutom var ambitionen att ta med de organisationer som ansökt om medel från Socialfonden i samma utlysning för att ta tillvara initiativ och erfarenheter utifrån deras perspektiv.

Urval

De intressenter/organisationer som slutligen kom att ingå i det urval av för de olika förstudier var följande:

Förstudie Kartläggning och förstudie Tillgänglighet

- Region Gävleborg
- Lapplands kommunalförbund
- Valideringsgruppen inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande

lärande

- Skellefteå Kommun
- Luleå tekniska universitet
- Region Kronoberg
- Utbildningsanordnare YH
- Westum*
- Akademi Norr*
- Campus Nynäshamn (Förstudie 1)
- Interna funktioner hos deltagande myndigheter

Förstudie Styrning och Förstudie Samverkan

- Härnösands kommun
- Ragunda lärcentrum
- Region Halland
- Region Jämtland Härjedalen
- Region Västmanland
- Moa lärcentrum Botkyrka
- Karlstad kommun; vuxenutbildning
- Hässleholms kommun
- Region Västerbotten och Norrbotten
- Westum*
- Akademi Norr*

Gemensamma dialogmöten

- Högskolan Väst
- Nitus (Nätverket för kommunala lärcentra)
- TCO
- Campus Nyköping

De aktörer med * deltog alltså i både referensgrupp för förstudie Kartläggning och Tillgänglighet samt för referensgrupp för förstudie Styrning och Samverkan. Under kapitel genomförande återfinns ytterligare information om frekvensen och antal referensgrupper och hur genomförandet gick till.

Studiebesök

För att få en gemensam bild av ett väl fungerande lärcentrum som samlar alla verksamheter under ett tak genomfördes ett studiebesök på Campus Nyköping i början av projektperioden. Arbetsgruppen fick då möjlighet att både introducera arbetet med förstudierna och få värdefulla medskick från företrädare för flera av verksamheterna på Campus Nyköping. Besöket gav även en god insyn i helheten och lyfte även fram vilka fördelar det finns med att samverka kring olika verksamheter.

På Campus Nyköping bedrivs bland annat det kommunala aktivitetsansvaret för ungdomar, komvux, yrkeshögskoleutbildning i egen regi och platsförlagd universitets/högskoleutbildning. Möjlighet finns också att skriva tentamen samt högskoleprovet.

Arbetsgruppen för förstudierna fick en beskrivning av Campus Nyköpings organisation, ekonomi samt en genomgång av de olika verksamheterna. Dessutom medverkade en representant för Region Sörmland som berättade om regionens samordnande arbete.

Referensgruppsmöten

Förstudieprojekten har knutit referensgrupper till sig, för att möjliggöra för relevanta aktörer och intressenter att löpande komma med tankar och inspel på förstudieprojektens iakttagelser.

Förstudieprojekten har fått del av referensgruppsmedlemmarnas inspel vid tre olika tillfällen. Deltagande referensgruppsmedlemmar har bland annat varit utvecklare och strateger vid kommuner och regioner, samordnare och andra medarbetare inom lärcentrumverksamhet och utbildningsanordnare.

Medlemmarna i referensgrupperna har inledningsvis introducerats i det gemensamma uppdraget kopplat till utlysningen, samt i det specifika förstudieprojekt som de bjudits in till att delta för.

Referensgruppsmedlemmarna har sedan löpande fått ta del av det berörda förstudieprojektets kunskapsinhämtning och de iakttagelser som gjorts som ett resultat av den nyvunna kunskapen.

Förstudieprojekten har, i synnerhet på de andra och tredje referensgruppsmötena även prövat dessa iakttagelser med referensgruppsdeltagarna. Dessa moment har ofta skett i workshop-format och haft stort fokus på dialog. Med avstamp i de diskussioner som förts har förstudieprojekten även alltmer under genomförandets gång prövat möjliga riktningar på kommande genomförandeprojekt med sina respektive referensgruppsmedlemmar.

Gemensamt förankringsseminarium

I senare delen av genomförandefasen, har ett gemensamt förankringsseminarium anordnats av förstudierna. Syftet med seminariet var att ha en dialog kring iakttagelser och erfarenheter från arbetet med förstudierna och ta del av inspel från deltagarna om och hur resultaten från förstudierna kan komma till nytta i framtida utvecklingsarbete. Inbjudan till seminariet skickades ut till personer som på olika sätt medverkat i arbete med utveckling av lärcentrum. De som deltog arbetar på olika nivåer, nationellt, regionalt och lokalt, med kompetensförsörjningsfrågor där tillgång till utbildning och lärcentrum avhandlas. Utöver referensgruppsmedlemmar deltog representanter från den styrgrupp som etablerats för myndighetssamverkan och utvalda personer från de myndigheter som ingår i den övergripande arbetsgruppen för arbetet med förstudierna samt intresseorganisationer, utbildningsanordnare, kommunala företrädare och verksamma på lärcentrum.

Förankringsseminariet genomfördes digitalt via Teams, samt från Skolverkets studio, där en externt upphandlad resurs (inom ramen för det processtödsuppdrag som upphandlats till förstudieprojekt 2 och 4) modererade seminariet. Totalt deltog ett 40-tal personer. Projektägarna för de olika förstudierna inledde seminariet och de poängterade vikten av att skapa en väl fungerande kompetensförsörjning och att stärka individens möjligheter till livslångt lärande. Lärcentrum lyftes i det sammanhanget fram som ett betydelsefullt verktyg. Under seminariet delades seminariedeltagarna in i olika grupper slumpvis, där var och en av förstudieprojekten redogjorde för det egna förstudieprojektets syfte och de slutsatser som kunnat dras hitintills, för att sedan låta seminariedeltagarna kommentera på det. På så sätt fick var och en av förstudierna del av potentiellt nya inspel från deltagare utanför de egna referensgrupperna. Tanken med detta var återigen ett helhetsperspektiv, genom att deltagare som är mer insatta i andra delar av kompetensförsörjnings- och utbildningsverksamhet än det specifika område som den egna förstudien berör, får komma med inspel och därmed potentiellt nya insikter. Detta genomfördes som en interaktiv övning, där deltagarna delades in i olika break-out rooms. Efter de gruppvisa diskussionerna flyttades seminariet tillbaka till studion där samtliga seminariedeltagare fick återkoppling från vad som kommit fram i de olika grupperna från respektive projektledare.

Seminariet innehöll även ett ytterligare pass i break-out rooms, där deltagarna återigen slumpades till olika grupper, denna gång med fokus på möjliga genomförandeprojekt och fortsatta utvecklingsarbeten generellt. I anslutning till detta genomfördes en Menti-övning, där samtliga seminariedeltagare fick möjlighet att inkomma med ett skriftligt, anonymt svar på arbetsgruppens fråga "Vad är det viktigaste för oss att gå vidare med som kan göra skillnad?" Förankringsseminariet avslutades med att ansvariga från de båda projektägarna Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan tackade för engagemanget från deltagarna och uttryckte betydelsen av fortsatt utveckling, framtagande och spridning av kunskap kring lärcentrum. Avslutande projektworkshop

I projektets slutskede har en förstudiegemensam workshop genomförts på plats i Västerås.

Fokus för workshopen var att landa respektive förstudies viktigaste slutsatser och förslag till inriktningar för möjliga genomförandeprojekt och fortsatta utvecklingsarbeten, dels inom ramen för ESF+, dels inom ramen för myndighetssamverkan inom kompetensförsörjningsområdet. Workshopen var även ett tillfälle för förstudie 5 att samla upp gemensamma slutsatser och förslag på inriktningar för framtida satsningar, utifrån vad de övriga fyra förstudieprojekten landat i.

Workshopens sista pass bestod i en kort dragning för ansvariga hos de båda projektägarna Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan, samt inspel från dessa inför förstudieprojektens slutrapportering och avslutande arbete.
Övriga dialogmöten

Utöver referensgruppsmöten har även separata dialogmöten skett med vissa deltagare i referensgrupperna samt även med andra intresseorganisationer, lärosäten, campus och regioner. Dessutom har särskilda träffar genomförts med medarbetare hos ansvariga myndigheter.

Kommunikation, spridning och påverkansarbete

Beskriv hur ni arbetat med spridning och påverkansarbete. I vilka sammanhang har i spridit erfarenheter från projektet? Vilka organisationer har ni riktat er till? Hur förs projektresultatet vidare?

Möten som projektet organiserat

De möten som projektet genomfört tillsammans med övriga förstudier med externa – i synnerhet referensgruppsmötena och det gemensamma förankringsseminariet – har inte enbart varit tillfällen för förstudieprojekten att få del av berörda aktörers inspel, utan även tillfällen för studierna att sprida information om de pågående projekten samt vad de kommit fram till. Dessa möten kan med andra ord ses som en av förstudieprojektens viktigaste kommunikationsinsatser.

Dessa tillfällen kan även ses som ett inledande arbete med förankring och mobilisering av aktörer inför kommande potentiella utvecklingsprojekt- och satsningar kring lärcentrum. Inte minst med tanke på de slutsatser och möjliga inriktningar på kommande genomförandeprojekt som prövats med deltagarna i förstudieprojektens senare skeden.

Utöver dessa möten har arbetet med studierna och vad de kommit fram till presenterats och spridits på olika externa och interna arrangemang.

- Konferens Kvalitetsdrivet – Universitets- och högskolerådet
- Konferens – Vuxenutbildning i samverkan (ViS)
- Mötesplats Komvux – Skolverket
- Regionala dialoger om vuxenutbildning – Skolverket
- Möte med Skolverkets nationella programråd för gymnasial yrkesutbildning
- Nätverksträff - Regionalt arbete med kompetensförsörjning (ett arrangemang som Tillväxtverkets ansvarar för och där regioner och nationella myndigheter möts i syfte att utbyta information och erfarenheter)
- Konferens Skills Meetup Sweden – Myndigheten för yrkeshögskolan
- Nitus årsstämma
- Träffar med styrgruppen för och arbetsgrupper inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande
- Interna möten hos deltagande myndigheter
- Information på myndigheternas intranät

Kontakt togs med kommunikatör på Skolverket. Det fattades i samråd med kommunikatören beslut om att inte ta fram en kommunikationsplan då målgrupp inte var tydlig utifrån befintlig målgruppsstruktur och att slutsatser inte tagits fram ännu. Kommunikatören tog med sig frågan till den dåvarande "kommunikatörsgruppen" inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande. Samtliga förstudier har därefter arbetat löpande med kommunikation, se stycket ovan om spridning.

Uppföljning och utvärdering

Hur har extern utvärderare konkret bidragit till projektarbetet? Hur har ni själva arbetat med uppföljning och utvärdering i projektet? På vilket sätt har det varit ett stöd för projektverksamheten?

Förstudierna har inte haft någon extern utvärderare. Däremot har de externa resurser som Myndigheten för yrkeshögskolan upphandlat bidragit till gemensamma reflektioner över exempelvis genomförande av och resultat av aktiviteter i arbetet med förstudierna. Den sammanhållande funktion som förstudie Projektsamordning haft, har också inneburit en kunskapsöverföring mellan, och kunskapsutveckling hos deltagande myndigheter samt till externa aktörer.

I enlighet med projektansökans beskrivning för arbetet med utvärdering av förstudierna har uppföljning skett löpande och inom de aktiviteter som bedrivits. Uppföljning har skett bland annat vid de veckovisa gemensamma träffarna och enskilt av de personella resurser som budgeterats för projektarbetet, även detta i linje med hur projektgenomförandet ursprungligen planerats.

Den löpande uppföljningen och utvärderingen har varit ett stöd i projektet genom att den har bidragit till att förtydliga vilka aktiviteter som genomförts och vad som har uppnåtts inom ramen för dessa. Därigenom har det både blivit tydligt för projektet vilka metoder och arbetssätt som förefaller vara framgångsrika i olika sammanhang, samt vad som återstår att göra för att nå resterande delar av projektets totala målbild. På så sätt har uppföljningen varit en vägvisare för nästa steg och planeringen av de fortsatta aktiviteterna under genomförandets gång.

Utvärderingen har dels handlat om att bedöma huruvida projektet uppnått sina övergripande mål och syften, dels om de metoder och arbetssätt som tillämpats varit ändamålsenliga. En del i detta är att bedöma om organiseringen av arbetet med gemensam planering och genomförande har skapat ett mervärde som även återspeglas i resultaten.

Referensgruppsmöten och det gemensamma förankringsseminariet är exempel på då utvärderingen har undersökt deltagande samverkansaktörers och andra aktörers bedömning av projektgenomförandet och de preliminära resultaten. I synnerhet arbetet med referensgrupperna kan beskrivas som ett exempel på det.

Referensgruppsmötena har lagts upp på ett sätt där slutsatser om behov, utmaningar och möjligheter från ett referensgruppsmöte har summerats och vid nästkommande referensgruppsmöte har dessa igen testats mot gruppen som har fått nyansera och utveckla bilden. På så vis har en slags formativ utvärdering och validering av resultat skett löpande i projektets genomförande.

Därtill har den löpande interna diskussionen på projektmötena haft fokus på framdrift. Avstämningarna med projektägarna har även varit en central del av projektets eget arbete med utvärdering. Vid dessa avstämningarna har förstudierna fått möjlighet att redogöra för projektarbetets status och förutsättningar för måluppfyllelse, samt fått återkoppling på detta från projektägarnas håll. På så sätt har de utvärderande inslagen varit ett stöd i projektarbetet likt

arbetet med uppföljning, genom att visa vägen för nästa steg och de fortsatta prioriteringarna.

Förstudie Projektsamordning har även utfört en samlad utvärdering, som ett sätt att bedöma huruvida förstudierna samlat uppnått de resultat och effekter som utlysningen omfattar. I den utvärderingen har även ingått resultat från uppföljning och utvärdering som utförts inom ramen för förstudierna gemensamt.

Uppföljningen visar att varje förstudie har i det väsentligaste nått sina mål. Några avsteg avseende tilltänkta aktiviteter kan konstateras gemensamt. Utifrån en tidig initial kartläggning var ambitionen att både arbetsgivare och studerande eller potentiella studerande kunna utgöra intressenter i förstudierna. När den övergripande arbetsgruppen dels enats om en intressentanalys, dels koordinerat syftet med användningen av intressenter i referensgrupperna, så konstaterades dock att arbetsgivar- och studerandeperspektivet inte var i fokus för dessa förstudier. Arbetsgruppen valde därför att inte involvera dessa grupper. Den aktivitet som i ansökan för både förstudie Kartläggning samt förstudie Styrning beskrevs som att ta fram frågeställningar till en enkät genomfördes inte. Däremot har ett motsvarande arbete påbörjats inom ramen för den kartläggning och de dialoger som har genomförts. Detta val medförde en fördjupad förståelse för syftet med förstudien och möjliggjorde en utvecklad dialog och förankring som bidrog till att syfte och mål med förstudierna lättare kunde nås.

En av aktiviteterna och leveranser i förstudien har varit att ta fram förslag till utvärdering för framtida projekt finansierade av socialfonden ESF+ (2021–2027). Resultatet av aktiviteten förväntades vara förslag på vad som kan ingå i en utvärderingsplan för ett framtida projekt. Det viktigaste att framhålla här är att förslag på utvärdering är avhängigt vad framtida projekt finansierade av Socialfonden avser syfta till. Generellt har den aktuella förstudien (5) dock sett att det är viktigt att belysa utfall och effekter av lärcentrums verksamhet om lärcentrum ska vara en prioriterad insats hos kommuner. Det är viktigt och samtidigt en utmaning att arbeta med uppföljning och utvärdering av lärcentrums verksamhet. En del av de utmaningar som förstudierna har tagit del av handlar om att det i de flesta fall tenderar att vara svårt att mäta hur många deltagare som nyttjar och studerar på ett lärcentrum. En framtida utvärdering bör därför fokusera på att identifiera sätt som kan göra det mer mätbart hur många individer som får stöd och studerar via ett lärcentrum samt vad som händer med dessa studerande efter studierna.

Användande av resultat

Beskriv hur ert projektresultat helt eller delvis kommer att användas i ordinarie verksamhet och i befintliga strukturer. Om implementering uteblir - beskriv varför? Hur har ni arbetat för att resultaten tas om hand?

I enlighet med förstudiernas övergripande mål och syfte är fokus inte implementering, utan snarare förankring av och möjliggörande för kommande genomförandeprojekt eller andra utvecklingsarbeten avseende lärcentrumverksamhet.

Projektet har regelbundet arbetat med för området relevanta aktörer och intressenter – särskilt genom referensgrupperna – för att sprida kunskap och kännedom om vad som görs och provas i de olika förstudieprojekten. Detta kan även ses som en kommunikationsinsats riktad till aktörer som potentiellt skulle kunna vara lämpliga att driva och/eller medverka i kommande genomförandeprojekt för utveckling av lärcentrum.

Med andra ord kan projektets löpande arbete med kommunikation och förankring även ses som ett sätt att rigga för att projektets resultat ska förvaltas efter förstudieprojektens avslut. Inte minst med tanke på de slutsatser och möjliga inriktningar på kommande genomförandeprojekt som prövats med referensgruppsdeltagarna i förstudieprojektens senare skeden.

En särskild rapportering kommer att göras till de myndigheter och organisationer som är involverade i den samverkan som sker inom området kompetensförsörjning och livslångt lärande.

Kommentarer och tips

Vilka tips vill ni delge framtida projekt? Vad gick bra och varför? Vad gick mindre bra och varför?

Det har varit en utmaning att å ena sidan bedriva fem separata förstudier där samtliga förstudier på ett eller annat sätt hänger ihop, men ändå ska bedrivas som separata delar. Utmaningen handlar om att fokusera på framdrift i de enskilda förstudierna med sina olika inriktningar och samtidigt samordna och hålla samman arbetet för att skapa förutsättningar för samsyn och helhetsperspektiv.

En av förstudierna, Projektsamordning, har haft som uppgift att facilitera arbetet med samordning och gemensamma aktiviteter. Det har varit en utmaning att integrera aktiviteterna mellan förstudierna utan att det har föranlett merarbete för respektive förstudie. Å andra sidan kan vi konstatera att det har varit positivt och fördelaktigt att ha olika fokus vid de olika referensgruppssamtalen. Förutsättningen som fem separata förstudier har bidragit till har samtidigt gynnat möjligheten att koncentrera sig på enskilda frågor med ett väl utvecklat resultat som följd. Vi har också hållit samman de olika förstudierna så att förstudie Kartläggning och förstudie Tillgänglighet hade gemensamma referensgruppssamtal eftersom dessa två hade nära kopplingar. Detsamma gällde även för förstudie Styrning och förstudie Samverkan.

Vid uppföljning av arbetet med förstudierna har det också framkommit att det har upplevts som att förstudierna under projekttiden har arbetat ihop sig, vilket också gynnar ett framtida arbete. Den sammanhållande funktion som förstudie Projektsamordning haft har inneburit en kunskapsöverföring mellan, och kunskapsutveckling hos deltagande myndigheter samt till externa aktörer. Genom att flera myndigheter och organisationer arbetat tillsammans har framstått som positivt gentemot de aktörer och intressenter som deltagit i referensgruppssamtal och förankringsseminarium. De myndigheter som har drivit förstudierna upplever att de har fått ett positivt gensvar från berörda aktörer och att genomförandet av förstudierna genererat ett intresse och engagemang bland de aktörer som deltagit.

De lärdomar som vi vill skicka med är att:

- kunskapsöverföringen mellan förstudier är av stor betydelse för att ta tillvara resultat och skapa förutsättningar för kunskapsutveckling och helhetsperspektiv,
- tid behöver avsättas för gemensamma möten och diskussioner för att skapa samsyn och gemensam kunskapsuppbyggnad och
- arbete som sker gemensamt mellan flera organisationer och myndigheter bidrar till kvalitet genom att olika kompetenser och perspektiv tas till vara.

Kontaktperson för ytterligare information:

Namn: David Olsson
Telefon: 0733773810
E-post: david.olsson@skolverket.se

Underskrift projektansvarig / projektledare:

Datum: Namnteckning

Namnförtydligande

Skicka även dokumentet till projektets ansvarige samordnare på Svenska ESF-rådet via e-post

Bedömning av slutrapport

Motivering till bedömning

Bedömningsdatum

0000-00-00 00:00:00

Samordnare som bedömt slutrapport